

KJAK

Kann niðurlegging av valstøðum hava neiligt árin á fólkaræðið í Føroyum?

Viðmerkingar til uppskot til broytingar í vallógini

Beinta í Lákupsstovu, dr.polit.

Ætlanin er at broyta galdandi lóg fyri kommunu-val. Ein høvuðs-orsøk skal vera, at summi meta tað vera neyðugt at minka um talið á valstøð-um fyri at tryggja veljarum anonymitet. Um støðið verður tikið í demokratiteori, er ikki evsta mál í politikki at verja um anonymitetin hjá veljaranum, evsta mál er fólkaræði. Anonymitetur kann vera góður í summum førum, t.d. tá einstaklingurin er kundi, sosialklientur, pasientur, revsidømdur o.s.fr. Leikluturin er ein annar á politiska vøllinum. Tá er einstaklingurin samfelagsborgari, veljari, kanska fólkavalt umboð. Frá fornari tíð hefur tað verið ein samfelagsskylda at luttaka í demokratinum. Upprunin til orðið »idiot« sigst at vera, at soleiðis vóru tey nevnd í gamla Athen, sum ikki luttóku í politikki. Tað fyrimyndarliga hefur ofta verið beinleiðis luttøka, men í modernaða stórsam-felagnum riggar kanska betri við umboðandi fólkaræði. Kortini, tað er neyðugt at fólkið gevur politisku skipanini legitimitet. Djúpt í okkara politisku mentan liggur, at tað at fara á val ikki bara er ein grundleggjandi menniskjarættur, men eisini ein samfelagsskylda.

Eitt sterkt felag

Súni Selfoss, formansvalevnið

Starvsmannafelgið er eitt ógvuliga breitt fakfelag. Felagið umboðar limir bæði á sjógv, á landi og í luftini.

Starvsmannafelagið hefur tí sáttmálar, sum umboða starvsfólk, sum starvast hjá landinum, hjá kommununum og kommunala felags-

Geva loynilig val størri frælsi?

Tað er rætt, at tá loynilig val vórðu innførd um fyrra aldarskiftið, gav tað summum størri frælsi, tí tey kundu velja øðrvísi enn t.d. arbeiðsgevarar, sum tá á døgum høvdu vald til at geva arbeiðsfólki sekkin, sum ikki vórðu lýðin, eisini tá tey fóru á val. Tey liberalu virðini eru nú so mikið væl vard í okkara lóggávu og mentan, at tað neyvan er nakar stórir trupulleiki, um tað onkuntíð ber til at gita seg til, hvør ið hefur valt hvønn. Tað er eisini merkisvert, at tað ikki eru veljarar í teimum smáu valdømunum, sum krevja, at teirra anonymitetur verður betri vardur. Tey tykjast heldur ikki at hava himprast at fara á val, tí vallutøkan er oftast sera høg úti á bygd, og hægri enn í Havn.

Søguligu virðini sum lokaldemokratisk luttøka hefur

Ein spurningur er, um tey lokaldemokratisku virðini verða nóg væl vard í nýggju kommunulógini frá 2000 og við teimum broytingarupp-skotum, sum nú verða skotin upp í kommunuvallógin. Tey fólkavaldu umboðini á tingi og í kommunu- og bygdaráðum mugu hava í huga, hvat lokaldemokrati í roynd og veru snýr seg um. Tað er at hava fólkaræði í einum geografiskum øki. Tey fólkavaldu eru vald umboð fyri hesi øki. Hvørt øki umboðar ein felagsskap við felags sameika. Í Føroyum hava hesi øki havt stóran týdning fyri føroyska mentan. Tórshavn fekk sína kommunulóg

fyri 150 í 1866, og restin av landinum varð býtt upp í sjei kommunur í 1872; men vert er at merkja sær, at Løgtingið og amtmaðurin tá mettu tað vera beinast, at tær 39 sóknirnar vórðu kommunur, also til saman 40 kommunur, íroknað Tórshavnar kommunu. Myndugleikarnir í Keypmannahavn vildu hava færri kommunur. Úrskurðurin var, at prestagjældini vórðu grundeindir, men tað skuldi bera til at býta kommunurnar sundur seinni; og so varð. Politisku eindirnar komu stórt sæð at vera tær somu sum tær siðbundnu sóknirnar (sí J. Djurhuus 1974 og H. Høgenni 1992).

Bygdapolitikkur – kjarnan í føroyskum fólkaræði?

Fjølbroytни hefur verið mett at vera eitt eyðkenni og nakað at gleða seg yvir í okkara fámentu tjóð – heilt fram til kreppuna í 1990-unum, tá »bygdapolitikkur« fekk eina neiliga merking, tí hjúklan um heimstaðin varð roknað sum ein orsök, um ikki høvuðsorsøkin til at landið misti stýringina við figgjarpolitikkinum. So nú varð nýggja leiðarorðið kommunusamanlegging; og væl hefur eydnast, nú eru bert 30 av teimum áður 51 kommununum eftir.

Hin vegin er ikki tørvurin fyri at verja og stimbra fólkaræði í lokalu samfeløgunum horvin. Framvegis eru geografiskar eindir, har fólkið má hava ein stovn til at umboða felagsskapin. Bygda- ella býráðið er best ment til 1) at loysa lokal stríðsmál, t.d.

um hvussu lokala økið kann brúkast á besta hátt, og 2) at umboða lokalsamfelagið, tá landsins myndugleikar skulu taka avgerðir, sum fara at hava árin á teirra samfelag. Tað kann t.d. vera spurningar um lokalisering av stovnum, sum tað nú á døgum verður hildið vera rætt at hava í vølfærðarkommunum.

Tey fólkavaldu eru umboð fyri sínar veljarar. Tá val er, kunnu veljararnir 1) velja ella ikki afturvelja síni umboð, alt eftir hvussu væl tey hava roynst bygdini/býnum, ella 2) velja ein flokk ella uppstillaði, sum hava eina góða skrá fyri framtíðar kommunupolitikki. Veljararnir mugu hava vissar møguleikar at hava tamarhald á sínum umboðum. Tað er jú fólkið, sum hefur evsta valdið í einum fólkaræði, ikki tey fólkavaldu, og enn minni ríkisstjórn ella embætisfólk.

Hvat hefur tað at siga, at valstøðini verða færri?

- Veljararnir í teimum smáu valstøðunum hava sum er ein stovnsettan møguleika eftir til at boða nýggja bygda- ella býráðnum frá, hvørji tey meta sum síni umboð: Tey kunnu vísa til valúrslitið frá sínum lokala valstaðið. – Sostatt eiga valstøðini at verða mett sum fólkaræðiligir stovnar, sum eiga at varðveitast. Tað at senda brøv ella savna undirskriftir ella biðja um fund við bygda-/ býráðið er meira at rokna sum viðbøtur, sum einstaklingar og bólkar kunnu brúka at fremja nýggj mál ella at mótmæla færdum politikki.
- Fólkavald umboð, sum hava

fingið nógvar persónligar atkvøður, hava eisini fingið nógv vald í teimum stóru kommununum. Atkvøðurnar frá teimum smáu valstøðunum eru ikki nógvar, men geva eina virðismikla ábending um, hvat ið hesir borgarar meta um tey uppstillaðu og tann politikkk, sum tey umboða. Um tey smáu valstøðini hvørva, fara valúrslitini ikki longur at geva teimum fólkavaldu í bygda- / býráðnum kunnleika um, hvaðan atkvøðurnar koma, og hvørji lokal samfeløg, sum líta á, at hugsað verður um teirra geografiska øki, tá politiskar avgerðir verða tiknar.

Samanumtikið, sæð frá einum fólkaræðiligum perspektivi er tað eingin ivi um, at tey smáu valstøðini ikki mugu hvørva.

Figging av valstriði – ein forðing fyri vælvirkandi fólkaræði?

Sum nevnt hefur verja av anonymiteti ikki verið eitt krav, sum hefur verið nógv frammí í almenna orðaskiftinum. Men tað er ein annar stórir trupulleiki við bæði kommunuvali og løgtingsvali, sum javnan hefur verið á lofti seinastu árin, og sum til ber at gera nakað við, nú kommunulógin verður endurskoðað. Tað er, at valstriðið kostar pengar, og at tað oftast eru valevnini sjálvi, sum figgja valstriðið. Spurnakanning gjørd millum tey, sum vóru uppstillaði í 2004, vísti, at tey

sum stilla upp, hava í meðal størri inntøku enn fólkið í meðal. Spurnakanning gjørd fyra ár seinni bendir á, at ójavnin økir. Jú størri kommuna, jú meira verður brúkt í valstriðnum. Hetta er ein stórir fólkaræðiligur trupulleiki tí at

- Tey, sum ikki hava ráð, ikki kunnu kappast javnbjóðis tey ríkaru valevnini.
- Skipanin kann føra til korrupsión, har tey sum gjalda fyri valstriðið, krevja serligar sømdir frá teimum fólkavaldu.
- Um fylgt verður somu reglum sum í grannalondum, eigur at verða sett inn ein paragraff um, at tey sum eru vald, skulu fylla út skjal við uppgerð fyri útreiðslur til valstriðið, og við upplýsingum um hvør ið hefur figgjað valstriðið, seinast 14 dagar eftir valið. Skeivir upplýsingar verða sektaðir við bót. Kommunan sendir avrit av hesum skjølum saman við avriti frá gerðabókini um valið, til Innlendismálaráðið seinast 3 vikur eftir valið.

Men ein vallóg kann tryggja javnari kynsbýtið!

Eitt annað, sum landsins myndugleikar í nógv ár hava roynt at gera nakað við, er javnari kynsbýti í bygda-/ býráðum og á Løgtingi. Um vallógin skal broytast, ber til at skoyta upp í, at í minsta lagi 40 prosent av teimum, ið verða vald, skulu vera kvinnur (ella menn, um fleiri enn 60 prosent av teimum valdu eru kvinnur).

28. februar 2016

Starvsmannafelagið er tykkara felag

Limirnir í Starvsmanna-felagnum skulu altíð kenna tað soleiðis, at Starvsmanna-felagið er teirra fakfelag. Tað skal verða attraktívt at verða limur í Starvsmannafelagnum, tað er her tú fær mest fyri limagjaldið.

Felagið hefur eina ógvuliga góða og professionella um-siting, sum saman við for-manninum, tekur sær av øllum viðurskiftum hjá limun-um. Verði eg valdur, fari eg at lata fyrisitingin taka sær av administriva partinum, í stóran mun. Hinvegin fari eg í høvuðsheitinum at taka mær av tí fakfelags politiska arbeiðinum. Tað merkir, at

felagið verður sjónligari, bæði millum limir og úti í samfelagnum.

Gott val

Komandi leygardag, 5. mars, er dagurin tá vit skulu hava avgjørt, hvør skal leiða felagið komandi fyra árin, og sum áður nevnt, so er tað ikki líka mikið hvør tann persónurin er.

Eg haldi meg vita rímu-liga væl, hvat rørist á arbeiðs-plássunum kring landi, millum annað viðurskiftini hjá dagrøktaranum í Runavík og Klaksvík, brandmeistarar-um og sløkkiliðsfólkinum í Havn, limunum umborð á skipunum hjá Strand-ferðsluni, Havstovuni og Vørn, skrivstovufólkunum, lækna-

skrivaranum og tannklinikk-starvsfólkunum kring landið, flogternunum, starvsfólkun-um á Posta, Føroya Tele og SEV, miðlafólkunum, bóka-varðunum og sosialráðgevun-um, lívbjargaranum og sjúkra-flutningstænastuni.

Tað er ikki at liggja á boðun-um og rokna við, at eg verði valdur, hvør einasta atkvøða telur og tí er tað serstakliga um-ráðandi at tit, ið stuðla mærs sum formansvalevnið, veruliga nýta tykkara møguleika og velja meg til at leiða Starvsmannafelagið komandi fyra árin. Saman standa vit sterk.

Vil at enda ynskja øllum ein góðan ársaðalfund og Starvsmannafelagnum eina bjarta framtíð.